

МОНОГРАФІЯ

**«ІНФОРМАЦІЙНЕ
СУСПІЛЬСТВО: СУЧАСНІ
ТРАНСФОРМАЦІЇ»**

**«ІНФАРМАЦЫЙНАЕ
ГРАМАДСТВА: СУЧАСНЫЯ
ТРАНСФАРМАЦЫІ»**

**«INFORMATION
SOCIETY: MODERN
TRANSFORMATIONS»**

2020 рік

**Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
Department of Journalism, Advertising and Public Relations**

**Mogilev Institute of the MIA Of the Republic of Belarus
Department of Social Sciences and Humanities**

INFORMATION SOCIETY: MODERN TRANSFORMATIONS

Monograph

**Vinnytsia 2020
Mogilev 2020**

**Вінніцкі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт
імя Міхайлы Кацюбінскага
Адзел журналістыкі, рэкламы і сувязяў з грамадскасцю**

**Магілёўскі інстытут МУС Рэспублікі Беларусь
Адзел сацыяльных і гуманітарных навук**

ІНФАРМАЦЫЙНАЕ ГРАМАДСТВА: СУЧАСНЫЯ ТРАНСФАРМАЦЫІ

Манаграфія

**Вінніца 2020
Магілёў 2020**

**Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Кафедра журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю**

**Могильовський інститут Міністерства внутрішніх справ
Республіки Білорусь
Кафедра соціально-гуманітарних дисциплін**

ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО: СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Монографія

**Вінниця 2020
Могильов 2020**

Редакційна колегія:

У. О. Лешко (відповідальний редактор), завідувач кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент (Україна);

С. В. Венідіктов, начальник кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Могильовського інституту МВС Республіки Білорусь, кандидат філологічних наук, доцент (Білорусь);

І. Я. Завальнюк, декан факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, доктор філологічних наук, професор (Україна);

В. М. Каленич, доцент кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, кандидат філологічних наук (Україна);

I 74 Інформаційне суспільство: сучасні трансформації: монографія / За ред. У. Лешко; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю. 2020. 401 с.

ISBN//////////

ISBN//////////

Колективна монографія «Інформаційне суспільство: сучасні трансформації» присвячена актуальним проблемам теорії та історії соціальних комунікацій, сучасним тенденціям розвитку медіа, зокрема мовному, літературному, соціальному та педагогічному аспектам.

УДК 316.324.8:316.77

За зміст публікацій відповідальність несуть автори

ISBN

ISBN

© Автори публікацій, 2020

5. Наказ Мінсоцполітики України від 03.06.2014 № 347 «Про затвердження Порядку взаємодії державних органів та установ щодо професійної реабілітації, зайнятості та працевлаштування інвалідів» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0672-14>

6. Порядок подання підприємствами, установами, організаціями та фізичними особами, що використовують найману працю, звітів про зайнятість і працевлаштування інвалідів та інформації, необхідної для організації їх працевлаштування: Постанова Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 № 70 URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/65098973> (дата звернення 28.11.2019)

7. Про затвердження Положення про централізований банк даних з проблем інвалідності: постанова Кабінету міністрів України від 16.02.2011 № 121. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121-2011-%D0%BF>

8. Про затвердження форми звітності № 3-ПН «Інформація про попит на робочу силу (вакансії)» та Порядку її подання : наказ Міністерства соціальної політики України від 31.05.2013 № 316 / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0988-13> (дата звернення 20.11.2019)

9. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/5067-17> (дата звернення 28.11.2019)

10. Про затвердження форми звітності N 10-ПІ (річна) «Звіт про зайнятість і працевлаштування інвалідів» та Інструкції щодо заповнення форми звітності N 10-ПІ (річна) «Звіт про зайнятість і працевлаштування інвалідів» : наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 10.02.2007 № 42. / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0117-07> (дата звернення 28.11.2019)

11. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991 № 875-XII / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12> (дата звернення 29.11.2019)

12. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991 № 875-XII / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12> (дата звернення 19.02.2020)

13. Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї: Закон України від 16.12.2009 № 1767-VI / База даних «Законодавство України». ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-17> (дата звернення 18.01.2020)

14. Щодо результатів аудиту : лист Рахункової палати від 06.09.2017 № 07-1591. URL: <http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16753687/07-1589.pdf?subportal=main> (дата звернення 29.11.2019)

4.11. Pedagogical and Socio-Political Factors of Information Society Formation in Terms of Sustainable Development Humanistic Paradigm

4.11. Педагогічні та соціально-політичні чинники формування інформаційного суспільства в руслі гуманістичної парадигми сталого розвитку

В умовах державотворення в Україні, яка стала на шлях демократизації, відкритості та гуманістичних орієнтацій, поряд з питаннями сталого прогресивного розвитку, формування інформаційного суспільства, ключовими виступають проблеми утвердження національної ідеї, базових цінностей, виховного ідеалу, інновацій в освіті.

Сучасні політики і науковці перший етап трансформацій в країні пов'язують з інноваційним імпульсом інформаційної хвилі науково-технічного прогресу, завдяки якому прискорився темп цивілізаційного розвитку. Подальша логіка розвитку інформаційного

суспільства зумовлена інноваційними реформами, серед яких значну роль відіграватиме перебудова вищої і загальної середньої освіти. Концепція Нової української школи спрямована на підготовку молодого покоління до життя в оновленому інформаційно-комунікаційному полі. Нові цілі модернізації освіти спрямовані на досягнення вищого рівня розвитку, що має відповідати потребам часу та особистості, яка має усе необхідне для особистої реалізації в суспільстві, яке постійно зазнає трансформацій. В умовах глобалізації активного розвитку сучасного суспільства знань, нового інформаційного суспільства, здійснюється впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. Основоположним напрямом і основним фактором розвитку кожної особистості є освіта і наука. Тобто, реформація повинна відбуватися першочергово саме в цих сферах, оскільки вона виступає серйозним дієвим фактором підвищення інноваційно-інтелектуального потенціалу країни.

Актуальність проблеми технологізації освіти пояснюється бурхливим розвитком і розповсюдженням різноманітних інновацій, в тому числі і нових педагогічних, інформаційних технологій. Їх використання в освітньому процесі дозволяє викладачам, вчителям, вихователям підвищувати мотивацію вихованців, завдяки ідеям дуальної освіти реалізовувати не лише теоретичну, а й практичну спрямованість занять, відповідно чому відбувається ефективна реалізація запланованих результатів педагогічної діяльності.

Характерною ознакою сьогодення є зростання темпів розвитку інформаційного суспільства. Сучасні технічні засоби та інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) спрямовані на допомогу людям. Вони розширюють можливості, але вимагають опанування нових знань та навичок. Нині інформатизація школи – незворотний процес зміни організації, змісту і методів навчання, підготовки школярів до життя в інформаційному суспільстві.

Різноманітні аспекти впровадження ІКТ, зокрема інтернет-технологій в освітній процес ЗЗСО досить актуальні для наукових досліджень. Вітчизняні та зарубіжні науковці вивчали: підготовку педагогів до впровадження в освітньому процесі ЗЗСО ІКТ (Р. Гуревич, Дж. Лупарт, Н. Морзе, В. Олійник, Є. Патаракін, І. Роберт); теоретичні, методичні умови формування й розвитку інформаційної культури педагогічних працівників і керівників ЗЗСО (В. Биков, М. Головань, М. Жалдак, Л. Калініна, О. Овчарук); використання ІКТ в управлінні ЗЗСО, професійній діяльності педпрацівників (Л. Забродська, В. Кухаренко, В. Луначек); використання інформаційного освітнього середовища (ІОС) закладу освіти (Р. Гуревич, М. Кадемія, С. Литвинова); розвиток професійної діяльності керівника інноваційної школи (Л. Даниленко, Г. Єльнікова, Л. Паращенко, С. Пейперт, Т. Шамова).

Наукової легітимності в педагогіці набули такі дефініції: «інформаційне середовище», «інформаційно-навчальне середовище», «інформаційно-освітнє середовище», «е-середовище». Український педагогічний словник пропонує таке тлумачення: «інформаційно-навчальне середовище» – це сукупність умов, які сприяють виникненню й розвитку процесів інформаційно-навчальної взаємодії між студентами, викладачем і засобами нових інформаційних технологій, а також формуванню пізнавальної активності студента за умови наповнення компонентів середовища (різні види навчального, демонстраційного обладнання, програмні засоби й системи, навчально-наочні посібники тощо) з предметним змістом певного навчального курсу [5, с. 149-150].

Під середовищем розуміють оточення, яке складається з сукупності природних, матеріальних, соціальних чинників, які прямо чи безпосередньо впливають на людину. Середовище – це субстанція, яка, на відміну від порожнього, незаповненого простору (вакууму), має певні властивості, що впливають на здійснення взаємодії між об'єктами, «сутнісний зміст певної реальності»; те, що знаходиться між об'єктами і є посередником між ними.

З огляду на те, що електронне середовище певною мірою виникає стихійно, без урахування потреб конкретної людини, а інформаційно-освітнє – штучно створюється, тому користувачі одночасно пристосовуються до нього і прагнуть задовольнити завдяки їм свої потреби.

Інформаційне суспільство створює можливості для сталого розвитку лише тим, хто володіє інформаційною та інформативною культурою. Функція ж викладача полягає в тому, щоб допомогти зорієнтуватися в різнопланових, динамічних інформаційних потоках [11]. Це зумовлює використання в освітньому процесі сучасних мультимедійних засобів навчання, зокрема комп'ютерної техніки задля раціонального процесу формування знань, умінь і навичок тих, хто навчається, що останнім часом набуває міждисциплінарного характеру.

Домінантою освіти стала інформатизація, яка тісно пов'язана з використанням ІКТ, яке розробляється як відкрита система педагогічних, психологічних, дидактичних, методичних аспектів взаємодії учителів та учнів, викладачів і студентів, спрямованих на проектування і реалізацію змісту, методів, форм та інформаційних засобів навчання, що відповідають їхній меті, особливостям діяльності та вимогам до важливих, професійно значущих якостей.

На думку С. Сисоєвої, поняття «ІКТ» доцільно розглядати як ефективне використання програмних і технічних засобів (кіно-, аудіо- і відео- засобів, комп'ютерів, телекомунікаційних мереж) для роботи з інформацією, що виявляються у реалізації особою управлінських функцій пошуку, аналізу, синтезу, узагальнення, технічної обробки і передачі інформаційних потоків [8, с.103].

Кожний освітній заклад створює власне інформаційно-освітнє середовище (ІОС), що водночас є предметом, засобом і ресурсом освітньої діяльності. ІОС – сукупність технічних і програмних засобів зберігання, обробки і передачі інформації, а також політичні, економічні і культурні умови реалізації процесів інформатизації.

Продуктивне функціонування електронного середовища є ключовим показником інноваційності. Застосування ІКТ у діяльності сприяє перетворенню закладів освіти на осередки обміну інформацією, дослідницькі майданчики, а відтак і динамічному розвитку закладів освіти. У різні роки проблема електронного середовища викликала зацікавленість багатьох науковців: В. Бикова, П. Блонського, Л. Виготського, Р. Гуревича, М. Кадемії, які розглядали його філософські, психологічні та методичні аспекти. Аналіз літературних джерел засвідчив, що призначення навчального середовища полягає «у створенні умов, необхідних для самонавчання, саморозвитку і самовиховання суб'єктів навчально-виховного процесу» [4, с. 136]. Як зазначає В. Шарко педагогічне середовище має інформаційну, матеріальну та соціально-психологічну складові [12, с.56]. У В. Бикова електронне середовище – це штучно побудована система, структура, складові якої сприяють досягненню цілей навчально-виховного процесу [3, с.24]. Джерелами вивчення інформації є бази даних та інформаційно-довідкові системи, електронні підручники, енциклопедії, ресурси Інтернет. Інструментами навчальної діяльності є комп'ютерні тренажери, контролюючі програми, засобами комунікацій – локальні комп'ютерні мережі або Інтернет.

Основою освітньої системи є високоякісне та високотехнологічне ІОС. Його створення та розвиток технічно становлять найбільш складне завдання. Проте тільки ІОС дозволяє системі освіти модернізувати свою технологічну базу, перейти до освітніх інформаційних технологій і здійснити прорив до відкритої освітньої системи, що відповідає вимогам інформаційного суспільства. Виходячи з цього, впровадження ІОС дає можливість його використання в якості: засобу навчання; інструменту пізнання; засобу телекомунікації; засобу розвитку особистості; ефективного інструмента контролю та корекції результатів навчальної діяльності [6, с.77]. Особливістю ІОС є те, що темп засвоєння знань залежить від індивідуальних особливостей і збільшується завдяки організації зв'язку між користувачем та інформаційними ресурсами в реальному часі. Індивідуалізація навчання здійснюється завдяки використанню ІОС та реалізації спеціалізованих методів навчання з використанням візуалізації навчальної інформації та можливості передачі, легкого доступу користувача до даних, інформаційно-пошукової діяльності, автоматизації обробки результатів експериментальної діяльності, контролю за результатами засвоєння навчальної інформації.

Інформаційне суспільство не уявляється без Інтернету з його соціальним спілкуванням та інформаційними ресурсами. Це пояснює необхідність використання нових світових інформаційних розробок у цій сфері. Однією з інновацій є хмарні сервіси. Вони мають ряд

переваг: не потрібні потужні комп'ютери, (понад 30% комп'ютерів у школах підлягають списанню), менше витрат на закупівлю програмного забезпечення і його систематичне оновлення (закупівля і оновлення програмного забезпечення для ЗЗСО майже не фінансується), оскільки все знаходиться у хмарі; відсутність піратства, необмежений обсяг збереження даних (масштабність), доступність з різних пристроїв і відсутня прив'язка до робочого місця, забезпечення захисту даних від втрат та виконання багатьох видів навчальної діяльності, контролю і оцінювання, тестування он-лайн, відкритості освітнього середовища, економія коштів на утримання технічних фахівців. Створення електронного середовища через застосування хмарних сервісів у професійній діяльності стимулює самонавчання та створення власного електронного середовища, що інтегрується в інформаційне освітнє середовище ЗЗСО; забезпечення учасників освітнього процесу комп'ютерами та інтернет-зв'язком; реалізацію компетентнісного підходу в навчальній підготовці; створення навчально-методичного та програмного забезпечення у використанні хмарних сервісів з урахуванням розвитку ІКТ, професійних потреб слухачів і соціального запиту суспільства.

В закладах освіти набувають поширення хмарні технології, оскільки вони обумовлюють формування нового погляду на зміст освіти, знаходження нових методів, форм і засобів навчання. Безперечно, методологічний і технологічний потенціал Інтернету величезний, глобальне наукове дослідження його педагогічних можливостей ще тільки розпочато, але вже на цьому ранньому етапі, коли навіть обрії таких ресурсів не окреслені, у педагогічну систему впевнено ввійшли поняття «хмарні технології», «освітні веб-технології» [6].

Хмарні технології – це технології обробки даних, в яких комп'ютерні ресурси надаються інтернет-користувачеві як on-line сервіси [3, с. 10]. Хмарні технології дають змогу розповсюджувати контент у мережі Інтернет, тобто сприяють розміщенню власних текстових повідомлень, фотографії, малюнків та музичних файлів. Доступність, відкритість, інтерактивність хмарних технологій призводить до колективного використання та спілкування як в он-лайн, так і в оф-лайн режимах, взаємного використання текстових, мультимедійних та відео ресурсів усіма учасниками навчального процесу. Як засвідчує, аналіз науково-методичної літератури діюче місце у системі освіти займають сервіси: вікі, Ютуб, блоги, віртуальні сайти, вебкасти, спеціальні закладки, on-line сервіси для навчального процесу, спілкування, тестування; системи дистанційного навчання, бібліотеки; сховища файлів та спільний доступ; колективна спільна робота; відеоконференції; електронна пошта тощо [биков]. Найбільшим серед числа працівників освіти попитом користуються сервіси хмарних технологій перелічених корпорацій: Microsoft (пакет Microsoft Office 365), Google (служба Google Apps for Education) та IBM (IBM Collaboration Solutions). Вони дозволяють організувати швидке впровадження та застосування хмарних технологій у навчальному процесі.

Компанія Google Inc. надає власні сервіси для безкоштовного корпоративного використання освітніми закладами. Для синхронізації облікових записів користувачів, які функціонують на основі LDAP-каталогів, із Google Apps можна використовувати Google Apps Directory Sync та Google Apps Password Sync, до складу якого входять електронна пошта Gmail, веб-календар Google Calendar, інструмент комунікації Talk, система роботи з документами Google Docs і сервіс для створення сайтів Sites. Усі ці сервіси інтегровані між собою і підтримують взаємодію за допомогою скриптів javascript, які підтримуються для всіх клієнтів Apps Premier и Education Edition.

Хмарний сервіс Office365 компанії Microsoft є комерційним продуктом до складу якого входять: поштова система корпоративного класу; месенджер Lync, який надає можливості проведення групових аудіо та відео конференцій; хмарне сховище SkyDrive; Office Web Apps – доступний через веб-браузер on-line офіс; портал SharePoint, який містить конструктор для створення власних веб-сторінок. У цьому проекті існує й безкоштовний тарифний план «Office 365 для навчальних закладів А2». С. Литвинова визначає такі

форми використання хмарних технологій: «віртуальні предметні спільноти», «віртуальні учительські», «віртуальні методичні кабінети», «віртуальні класи», «віртуальний документообіг», електронний щоденник і журнал, інтерактивна приймальня, тематичний форум, організація самостійної роботи учнів та факультативне навчання, контентні сховища» [7, с. 100].

В Україні було розпочато створення національної освітньої інформаційної мережі на основі концепції хмарних обчислень у рамках національного проекту «Відкритий світ» (2010-2014 р.р.).

Сьогодні хмарні технології використовуються не лише на різних етапах занять, але й у самостійній роботі учнів, у спільній проектній та дослідницькій діяльності. Вони дозволяють:

- використовувати, оцінювати та просувати ІКТ, які сприяють підвищенню якості навчання, організації освітнього процесу відповідно до встановлених стандартів навчання та орієнтовані на високий рівень навчальних досягнень учнів;

- підтримувати та створювати належні умови функціонування освітнього середовища, яке об'єднує технологію кооперативного навчання (навчання у співробітництві) з ІКТ, спрямованого на розвиток інноваційних процесів удосконалення навчальної діяльності учнів;

- створювати умови в освітньому середовищі для особистісно орієнтованого навчання, де ІКТ використовуються для задоволення індивідуальних та різних потреб учнів;

- планувати та забезпечувати щоденне, цілеспрямоване та ефективне використання ІКТ в освітньому закладі;

- використовувати ІКТ для обміну інформацією та організації спільної діяльності колег, персоналу, батьків, учнів та мешканцями своєї громади;

- створювати професійні спільноти (в тому числі мережеві) та беруть участь у спільнотах, які сприяють та стимулюють використання вчителями та персоналом ІКТ для підвищення ефективності своєї праці;

- постійно підвищувати свою професійну кваліфікацію, використовуючи ІКТ та ресурси мережі [2, с.13,74].

Основне з вищезазначеного: необхідність володіння ІКТ керівниками. Заохочення всіх членів педагогічного колективу, студентів (учнів) до впровадження ІКТ у різні види діяльності, підтримка інноваційної ініціативи для досягнення якісних результатів, які призведуть до очікуваних змін у розвитку всіх сфер життя. Сьогодні активізувалися пошуки ідей раціонального функціонування середовища існування людини і, в цілому – суспільного прогресу.

Саме тому наші дослідження ми здійснюємо в руслі концепції сталого розвитку, що передбачає стрімке просування до нового якісного життя, завдяки використанню інноваційних, інформаційних технологій, встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом безпеки та інтересів майбутніх поколінь. Прихильники сталого розвитку вважають його найперспективнішою ідеологією XXI століття, яка, з поглибленням наукової обґрунтованості, витіснить усі наявні світоглядні ідеології, як такі, що є фрагментарними, неспроможними забезпечити збалансований прогрес цивілізації. Сталий розвиток – це керований процес, основою якого виступає системний підхід та сучасні інформаційні технології, які дозволяють швидко моделювати варіанти напрямків розвитку, з високою точністю прогнозувати їх результати та обирати найефективніший із них.

Досягнення оптимального варіанту розвитку декларують розвинені країни Європейського Союзу, США, Японія. Але є й такі, яким не до сталого розвитку, і на перше місце вони висувають одну стратегічну мету – вижити. Саме вони провокують загрози, що поширюються до інших держав та їхніх регіонів. Перш за все, близьке сусідство з ними формує загрозу екологічної небезпеки, військових конфліктів, а глобалізація, яка стрімко

набирає обертів, сприяє загостренню економічних та соціальних небезпек, що зрештою торкаються й регіонального розвитку, зокрема.

Саме тому у вихованні особистості пріоритетними напрямками стають формування ціннісного ставлення до людини, її життя, формування навиків толерантних взаємин, які є ключовими в гуманістичній парадигмі сталого розвитку [1]. І важливим у цьому є утвердження в суспільстві нового світогляду, що базується на принципах демократії, гуманізму, цілісності та здатності до саморозвитку в руслі парадигми сталого розвитку.

Дослідження соціокультурного аспекту у вихованні сучасної молоді зумовлене демократичними, інтеграційними процесами, що стимулює підвищення вимог щодо якості та рівня вихованості. Завдяки реалізації положень Болонської угоди молодь характеризується високим рівнем мобільності, міжкультурних контактів і комунікацій, міжнародних зв'язків і стосунків. У зв'язку з тим, що у закладах вищої освіти за контрактом здобувають освіту громадяни, вихідці із країн Африки, Азії, Латинської Америки, майбутні спеціалісти стикаються з труднощами в процесі спілкування з ними, не володіють навиками міжособистісної толерантної взаємодії. Тому особливого значення набуває виховання толерантності й інших гуманістичних цінностей. У студентів дещо знижена увага до політичного життя країни, їх менше хвилюють філософські та моральні проблеми. Для них характерні прагматичні інтереси, індивідуалістичні та егоїстичні настрої, а також прояви агресивності, зневаги стосовно до тих, хто відрізняється ходом своїх думок, дотриманням інших звичаїв і традицій. Студенти мають поверхові уявлення про таку особистісну рису, як товариськість, їм важко вступити в діалог з малознайомою людиною, під час міжособистісної взаємодії вони націлені на предмет спілкування, а не на особистість співрозмовника. Студентам властиві аергічність (вужкість кола спілкування, відсутність бажання контактувати з іншими людьми, прагнення займатися своїми справами, заглиблюватися у віртуальний світ комп'ютерних мереж); предметність спілкування, незалежність від групової думки, зорієнтованість тільки на себе, конфліктність [9]. Висловлені міркування доводять, що виховання толерантності в студентської та учнівської молоді є невідкладним завданням педагогічної теорії й практики.

В. Вернадський ще в сорокових роках минулого століття звернув увагу на глибокі якісні зміни, що відбуваються під впливом людського розуму і виробничої діяльності, на глобальний характер інтелектуальних, інформаційних, екологічних і соціально-економічних процесів, розумне керування якими вимагає тісної співпраці фахівців різних галузей знань. Через двадцять років після того розгорнув активну діяльність Римський клуб (творче об'єднання вчених різних країн під керівництвом А. Печчеї), який поставив за мету вивчення глобальних, взаємопов'язаних соціальних, економічних, технічних, демографічних і політичних явищ, і, зокрема таких, як безконтрольне зростання населення, безробіття, голод, виснаження природних ресурсів, енергетична криза, деградація довкілля, занепад моральних цінностей і віри. В рамках його діяльності ефективно працювала Міжнародна комісія з навколишнього середовища і розвитку. Її завданням була розробка довготермінових стратегій, способів і засобів забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку, використання природних ресурсів, зростання народонаселення та охорони довкілля. Саме ця Комісія спричинила до безпрецедентної події в історії людства – Конференції Організації Об'єднаних націй (зустрічі на найвищому рівні керівників 179 держав) з найактуальніших загальнопланетарних питань – довкілля і сталого розвитку (1992 р. Ріо-де-Жанейро).

Реалізація проблеми сталого розвитку – це порятунок людства від наслідків його ж виробничої діяльності, які наприкінці ХХ ст. досягли критичних розмірів і проявилися у знищенні лісів, зростанням розмірів пустель на планеті, забрудненні атмосфери, Світового океану і ґрунтів, швидкому прирості населення, злиднями, голодом, суспільно небезпечними хворобами. В єдине ціле переплелися питання наукового пізнання й освіти, виробництва і нових технологій, екологічних, соціальних і медичних проблем, міжнародних відносин і політичних подій та багато інших явищ сучасного земного буття. Усвідомлення цієї ситуації, пошук шляхів розумного виходу з неї виявилися невідкладною справою, яка вимагає пильної

уваги не лише на глобальному, а й на національному, регіональному і локальному рівнях. Стратегія сталого розвитку в кожній країні передбачає такі масштаби економічного зростання, які супроводжувались би економічними витратами енергії і сировини, зменшенням відходів і збалансуванням структур споживання відповідно до природних можливостей Землі. Її важливим параметром має стати регулювання темпів збільшення населення, планування розміру родини, забезпечення працею, житлом, освітою, продовольством, медичним обслуговуванням. Гарний стан здоров'я залежить від соціального, економічного і духовного розвитку суспільства, чистого довкілля, якості продуктів харчування і води, рівня медичних знань, лікування, забезпечення медикаментами. Важливим є подолання важких захворювань (поліомієліту, туберкульозу, СНІДу і зменшення смертності дітей. Окремими розділами програми є охорона атмосферного повітря, земельних ресурсів, лісів, біорозмаїття, водних екосистем, запобігання «парникового ефекту», захист ґрунтів від ерозії, а гірських територій – від екологічного руйнування. Слід також припинити використання продуктивних сільськогосподарських земель для розбудови міст, промислових об'єктів і шляхів сполучення, невідкладно проводити заходи із заліснення низькопродуктивних і пошкоджених ерозією земель, а також взяти до уваги, що стійке збільшення виробництва продуктів харчування може відбутися лише за рахунок підвищення врожайності сільськогосподарських культур, виведення нових високопродуктивних сортів рослин і порід тварин, ширшого використання генетичних ресурсів рослинного і тваринного світу, захисту врожаю від хвороб і шкідників. Заслугує на всіляку підтримку залучення сільського населення до ремісницької діяльності, виробництва, легкої промисловості, забезпечення туризму і відпочинку.

Концепція сталого розвитку повинна знайти відображення в усіх навчальних програмах, планах роботи закладів освіти, профспілкових і громадських організацій, законодавчих і виконавчих органів влади. Реалізація програми сталого розвитку має базуватися на нових методиках збору інформації, інноваційних технологіях, стилі планування та керування, на законодавчих актах, що ґрунтуються на розумних економічних, соціальних і природоохоронних принципах, продуманих цінах на природні ресурси, розумній податковій та економічній політиці.

Людина живе у суспільстві, де поряд знаходяться інші. Нерідко виникають ситуації, коли одна свобода нерідко вимагає реалізації лише через підкорення іншої, одна воля суперечить іншій. Тому людство винайшло і сформулювало відповідні регулятивні механізми. Одним з найбільш ефективних є мораль. Вона допомагає людині обрати варіант вибору відповідної поведінки, цінностей саме тому, що спирається на совість – моральне почуття, в якому виявляється самооцінка особою відповідності її дій, прийнятим у суспільстві і перетвореним у переконання нормам моральності. Совість репрезентує всі почуття людини, вона – їхній «голос». «Муки совісті» повертають особистість до людяності, толерантності, зумовлюють відвернення від помилкового вибору. Саме тому виховання толерантності спрямоване на формування людяності, совісності, моральної та гуманістичної спрямованості думки, є одним з найфундаментальніших чинників, що зумовлює свободу вибору духовних цінностей, підказує людині відповідний варіант, зумовлює правильність вільних виборів різних людей в єдиному соціокультурному середовищі, яке є основою сталого розвитку сучасного суспільства [10]. Особистість, її внутрішній світ та самосвідомість не можуть існувати поза конкретною системою суспільних відносин, способу життя, ситуації, збігу обставин, в сукупності суперечливого плетива, де людина здійснює той чи інший вибір. Людина – продукт суспільного історичного розвитку і його суб'єкт. Тому теоретичну модель гуманістичного суспільства ми уявляємо як таку, в центрі якої знаходиться людина. Цей висновок лишається незаперечним незалежно від теоретичних, побутових та ідеологічних домінант суспільного розвитку. Усілякі інші засади теоретичної моделі суспільства (в центрі суспільного життя можна поставити Бога, державу, клас, абсолютну ідею) приречені. Звідси – актуальність толерантного, ціннісного ставлення до людини, яка заслуговує на повагу.

У процесі дослідницької роботи нами були визначені педагогічні умови виховання у молодих людей толерантності, які передбачають організацію суб'єкт-суб'єктної особистісно зорієнтованої міжособистісної взаємодії і створення атмосфери колективного співробітництва та довіри; оптимізацію взаємин за рахунок розвитку у вихованців здатності до розуміння і прийняття власної особистості (рефлексивності) та стійкості до зовнішніх негативних впливів (емоційної стабільності); активізацію зусиль, спрямованих на розвиток здатності до прийняття іншої людини, емпатії та асертивності. Дієвими факторами, важелями досягнення окресленої мети є сукупність спеціальних організаційних заходів, що в нашому дослідженні передбачають застосування розробленої методики й такої форми виховної роботи як семінар-тренінг «Потік соціальних умінь міжособистісної толерантної взаємодії», що включає традиційні та інноваційні інтерактивні методи виховання (дискусія, серендипіті, рольові та ділові ігри (моделювання), діалогова взаємодія, аналіз ситуацій морального вибору, соціодрама), з допомогою яких ми досягли підвищення рівня готовності до толерантної міжособистісної взаємодії. Це знайшло свій вияв у кращому розумінні різних аспектів і сутності феномену толерантності, оволодіння усіма групами вмінь, що впливають із структури міжособистісної толерантності, на основі чого було розроблено виховну технологію, яку презентовано у монографіях і навчально-методичних посібниках автора [9; 10].

У процесі роботи ми дійшли висновку, що виховна технологія у контексті сталого розвитку – це низка послідовних етапів: виявлення суспільної потреби; аналіз фундаментальних досліджень у галузі педагогіки і психології; прикладних психолого-педагогічних досліджень; розробка нових технологій на базі ІКТ; відображення новостворених технологій у програмній, навчально-методичній документації, посібниках, методичних рекомендаціях. Виховна технологія – синтез досягнень науки і педагогічної практики, повинна спрямовуватися на розв'язання найбільш актуальних задач або проблем виховання. Усі частини технології складають цілісну систему. Знання її структури дозволяє її моделювати на науковій основі в реальних умовах. Сучасний заклад освіти ми сприймаємо, як складну соціально-педагогічну систему підготовки молодого покоління до життя, праці, подальшої професійної діяльності, соціального функціонування, в якій досягається оптимальний зв'язок між набуттям знань, умінь, навичок, засвоєнням досвіду творчої діяльності і формуванням емоційно-ціннісного ставлення до світу і до людей.

Отже, нинішній етап розвитку інформаційного суспільства характеризується становленням нової системи освіти, що відображається у зміні освітньої парадигми через основи сталого розвитку на базі гуманістичних цінностей. Інноваційні методи, інформаційні технології забезпечують перехід освіти, її багатогранних секторів до якісно нового рівня, підготовку такого громадянина, який би був здатен відповідати на виклики нашого часу, робити свій внесок до прогресивного розвитку і кращого майбуття

Література

1. Балл Г. О. Сучасний гуманізм і освіта [Текст] : соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти / Г. О. Балл ; АПН України, Інститут психології ім. Г. С. Костюка, Рівненський міськвиконком. Відділ освіти, Рівненська науково-практична лабораторія гуманізації навчання. – Рівне : Ліста-М, 2003. – 128 с.
2. Бернерс-Лі Т. Заснування Павутини: З чого почалося і до чого прийде Всесвітня Мережа / Т. Бернерс-Лі, М. Фічетті ; пер. з англ. А. Іщенка. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 207 с.
3. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія / В. Ю. Биков. – К. : Атіка, 2008. – 684 с.
4. Ващенко Л. М. Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону : монографія / Л. М. Ващенко. – К. : ВПЦ «Тираж», 2005. – 380 с.
5. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид. друге, доповн. й виправл. / С. У. Гончаренко. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 552 с.

6. Гуревич Р.С. Інноваційні технології навчання в умовах інформатизації освіти / Р. С. Гуревич, М. М. Котляр, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко; за ред. Член-кор. НАПН України Р. С. Гуревич – Львів: ЛДУБЖД, 2015, 2015 – 396 с.
7. Литвинова С. Г. Хмарні технології в управлінні навчальними закладами / С. Г. Литвинова // Інформаційно-комп'ютерні технології в економіці, освіті та соціальній сфері. Випуск 8. – Симферополь : ФЛП Бондаренко О. А. – 2013. – С. 99-101.
8. Сисоєва С. О. Нариси з історії розвитку педагогічної думки: навчальний посібник / С. О. Сисоєва, І. В. Соколова. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 308с.
9. Столяренко О. В. Виховання культури толерантних взаємин у студентської молоді: навчально-методичний посібник / О. В. Столяренко, О. В. Столяренко. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – 248 с.
10. Столяренко О. В. Виховання у школярів ціннісного ставлення до людини: теоретичний та методичний аспекти [Монографія]. Кн. 2. Методологія виховання ціннісного ставлення до людини в учнів загальноосвітньої школи / О. В. Столяренко. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. – 408 с.
11. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність / Василь Васильович Химинець. – Ужгород: ЗППО, 2007. – 364с.
12. Шарко В. Д. Методична підготовка вчителя фізики в умовах неперервної освіти: Монографія / В. Д. Шарко. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2006. – 400 с.

4.12. Self-Development of Teachers' Digital Competency in their Advanced Training

Over the last decade, the development of the digital economy has been one of the priorities that are gradually being solved in Ukraine. The rapid development of digital technologies within the next wave of scientific and technological revolution has transformed them into an essential component of practically all spheres of human life and society. This transformation has been defined as «digitization», i.e. the transition to «digit» or digital economy.

Digitization of education is a set of processes that include: converting the content of education programmes into digital form and creating online courses that allow students to gain knowledge independently; equipping education institutions with the necessary infrastructure to enable digital information-oriented content to be used by students, researchers and teachers; improving teachers' skills to apply effectively it in the educational process.

Talking about the digitization of higher and postgraduate education as an opportunity to use digital learning technologies, they allow solving the following tasks: firstly, the introduction of digital technologies will not allow the system of higher and postgraduate education to lag behind the requirements of digitalization of the economy; secondly the introduction of digital technologies will provide necessary development of material and information infrastructure of education institutions which conduct education activities; thirdly the introduction of digital technologies into higher and postgraduate education will help ensure the functioning of the lifelong learning system; fourthly, the use of digital technologies will not only enhance implementation of innovations but also generate them in higher and postgraduate education.

Hence, the self-development of teachers' digital competency in the context of developing Ukrainian statehood and increasing digitalization has become an urgent problem. There is a need for training a new generation of teachers in Independent Ukraine. Teachers who are highly qualified, competent, competitive in the labor market professionals who are proficient in their profession and orient easily in related fields of knowledge, apply relevant modern digital technologies; ready for regular professional growth, social and professional mobility, adapted to the rapidly changing realities of the reality, capable not only receiving, storing and reproducing information, but also producing new one; manage information torrents and process them efficiently.

lesson plan illustrating implementation of media literacy content into the course of English for General Purposes.

4.8. Nedezhda Kanashevich. «Post-Industrial» and «Information» Society: to the Question of the Relationship of Concepts in the Context of Belarusian Modernization. The article attempts to carry out a comparative analysis of the conceptual approaches to the problem of the information society proposed by Western and domestic researchers in line with the paradigm of post-industrial development, to find out their cognitive capabilities and correlate with the political and ideological doctrine of modernization of the Belarusian state and the realities of modern Belarus, which is relevant in the theoretical and methodological, and in practical terms.

4.9. Natalia Yarovitskaia, Emiliia Melnyk. Visual Tactility in the Information Cultural Sphere. A visual perception phenomenon concerns the idea that is not within the out-ontological existential concept. The term “ nothing ” is actualized in the hyper realistic space, in the double-existence. Thus, a subject is presented with the above-said term. All in all, visual tactility is a linguistic, worldview, cultural inversion. Due to the inversion, the verbal presentation and the information transfer are substituted with visual images. In conclusion, visual tactility both illustrates reality and gives innovative, alternative, non-traditional concepts.

4.10. Viktoriia Overchuk. The Problem of Communication in the Field of Social Protection of Persons With Disabilities. The article is devoted to the study of the quality of communication between subjects that determine the institutional environment of rehabilitation and employment of persons with disabilities. The quality of communication, the author, is offered to understand the interaction between the subjects, first of all, in terms of sharing the necessary information. The preconditions for the implementation of quality communications, according to the author, are the regulatory regulation of interaction, methodological and organizational-technical conditions. The author states that there is no current normative document regulating the procedure of communications between the subjects, no methodological and organizational and technical preconditions are created, which is reflected in the fragmentation of data accumulation, the absence of a single information complex for data accumulation, processing and analysis.

4.11. Olena Stoliarenko, Oksana Stoliarenko. Pedagogical and Socio-Political Factors of Information Society Formation in Terms of Sustainable Development Humanistic Paradigm. Increasing development of information society, innovative development of education and science sets before the Ukrainian educational institutions the task of ensuring the favourable conditions for each person's self-development and self-realization, his will to solve urgent problems concerning the modern challenges on the principles of cooperation and tolerance. Global problems and recent changes in social, political and other spheres of our society make future professionals and all Ukrainian people be not only intelligent, well-educated, computer literate, resourceful and active, but also responsible, independent, self-confident, able to live and work in an information society. And all this is possible only on the basis of the sustainable development humanistic paradigm.

4.12. Alla Kharkivska. Self-Development of Teachers' Digital Competency in their Advanced Training. The phenomenon of digitalization which rapidly has become a part of teachers' professional activities is analyzed in the article. An educator who is not proficient in the latest digital technologies and cannot use them in the education process is unlikely to be able to ensure its quality. Thus the problem of self-development of teachers' digital competency in the process of teachers' advanced training seems to be relevant. The research is devoted to the analysis of the essence of the concepts of «competence», «competency», different approaches to determining the meaning of teachers' digital competency. Scientific methods of analysis, synthesis, observation, description and comparison have been used to determine characteristics of the self-development of

- 3.10. *Natalia Pavlykivska* – Doctor of Philology, Professor,
Liudmyla Prokopchuk – Candidate of Philology, Associate Professor,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University;
- 3.11. *Valentyna Bohatko* – PhD in Philology, Associate Professor,
Nina Kukhar – PhD in Philology, Associate Professor,
Alla Vinnichuk – PhD in Philology, Associate Professor,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

Part 4. Information and Communication Sphere: Social and Pedagogical Aspects

- 4.1. *Vasyl Pankevych* – PhD (Law Science), Associate Professor, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of KNUTE, Department of Law;
- 4.2. *Kostiantyn Domichev* – Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Kyiv International University,
Oleh Tkalich – Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, National Aviation University,
Ivan Yuriychuk – University of Management Education Of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine;
- 4.3. *Lina Rybalko* – Doctor of Sciences (Pedagogic), Senior Researcher, National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Head of the Department of Physical Culture and Sports;
- 4.4. *Siarhei Venidziktai* – PhD of Philology, Associate Professor, Mogilev Institute of The Ministry of Internal Affairs of The Republic of Belarus;
- 4.5. *Alla Hafiiak* – PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor, Department of Computer and Information Technologies and Systems, National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»;
- 4.6. *Roman Gurevych* – Full academic of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Doctor hab of Pedagogy,
Maja Kademija – Candidate of Pedagogical Sciences, Professor,
Nadija Opushko – Candidate of Pedagogical Sciences,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University;
- 4.7. *Olena Zarichna* – PhD in Theory of Education, Associate Professor at the Department for Foreign Languages,
Svinlana Buchatska – PhD in Psychology, Associate Professor at the Department for Foreign Languages,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University;
- 4.8. *Nedezhda Kanashevich* – PhD of History, Professor, Mogilev Institute of The Ministry of Internal Affairs of The Republic of Belarus;
- 4.9. *Natalia Yarovitskaia* – PhD in Philosophical Sciences, Kharkiv National University of Construction and Architecture, Associate Professor of the Department of Publicly-Humanitarian Disciplines;
Emiliia Melnyk – Doctor of Philosophy, associate professor of Department of Legal Sciences and Philosophy, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University;
- 4.10. *Viktoriiia Overchuk* – Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor of the Department of Psychology, Vasyl’ Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine;
- 4.11. *Olena Stoliarenko* – Doctor of Pedagogics, Associate Professor at the Department of Pedagogics and Professional Education, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University,
Oksana Stoliarenko – Candidate of Pedagogics, Associate Professor at the Foreign

Languages Department, Vinnytsia National Technical University;

- 4.12.** *Alla Kharkivska* – Professor, Doctor of Pedagogic Sciences, Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council;
- 4.13.** *Iryna Shcherbak*– PhD of Pedagogical Sciences, Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council;
- 4.14.** *Iryna Druzhkova* – PhD of History, Associated Professor, Odessa national academy of the Food Technologies,
Alla Kovalenko – PhD in Philology and Linguistics, Associate Professor of the Periodical Press and Media Editing Department of Odesa National Mechnikov University.